

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

4. The Collection of the Numerical Discourses -
Subcommentaries (4. Aṅguttara Nikāya - Tīkā)

10. Subcommentary on the Book of the Tens (10. Dasakanipāta-
tīkā)

1. The First Fifty (1. Paṭhamapaṇṇāsakaṃ)

PaliVerse

4. The Collection of the Numerical Discourses - Subcommentaries

10. Subcommentary on the Book of the Tens

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Aṅguttaranikāye

Dasakanipāta-ṭīkā

1. Paṭhamapaṇṇāsakam

1. Ānisaṃsavaggo

1. Kimatthiyasuttavaṇṇanā

1. Dasakanipātassa paṭhame avippaṭisāratthānīti avippaṭisārappayojanāni. Avippaṭisārānisaṃsānīti avippaṭisārudayāni. Etena avippaṭisāro nāma sīlassa udayamattaṃ, saṃvaddhitassa rukkhassa chāyāpupphasadisam, añño eva panānena nipphādetabbo samādhiādiguṇoti dasseti. “Yāva maggāmaggañāṇadassanavisuddhi, tāva taruṇavipassanā”ti hi vacanato upakkilesavimuttaudayabbayañāṇato param ayaṇca vipassanā virajjati yogāvacaro viratto puriso viya bhariyāya saṅkhārato etenāti virāgo.

Kimatthiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2-5. Cetanākaraṇīyasuttādivaṇṇanā

2-5. Dutiye saṃsāramahoghassa paratīrabhāvato yo naṃ adhigacchati, taṃ pāreti gametīti pāraṃ, nibbānaṃ. Tabbidūratāya natthi ettha pāraṇti apāraṃ, saṃsāro. Tenāha “orimatīrabhūtā tebhūmakavaṭṭā”tiādi. Tatiyādīsu natthi vattabbaṃ.

Cetanākaraṇīyasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Samādhisuttavaṇṇanā

6. Chaṭṭhe santaṃ santanti appetvā nisinnassātiādīsu santaṃ santaṃ paṇītaṃ paṇītantiādīni vadati. Iminā pana ākārena taṃ paṭivijjhivā tattha cittaṃ upasaṃharato phalasamāpattisaṅkhāto cittuppādo tathā pavattatīti veditabbo. Sesam sabbattha uttānameva.

Samādhisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ānisaṃsavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Nāthavaggo

1-4. Senāsanasuttādivaṇṇanā

11-14. Dutiyassa paṭhame nātidūranti gocarattānato aḍḍhagāvutato orabhāgatāya nātidūraṃ. Nāccāsannanti pacchimena pamāṇena gocarattānato pañcadhanusatikatāya na atīāsannaṃ. Tāya ca pana nātidūranāccāsannatāya gocarattānapaṭiparissayādirahitamaggaṭāya ca gamanassa ca āgamanassa ca yuttarūpattā gamanāgamanasampannaṃ. Divasabhāge mahājanasaṃkiṇṇatābhāvena divā appākiṇṇaṃ. Abhāvattho hi ayaṃ appa-saddo “appiccho”tiādīsu viya. Rattiyaṃ manussasaddābhāvena rattiyaṃ appasaddaṃ. Sabbadāpi janasannipātanigghosābhāvena appanigghosaṃ.

Appakasirenāti akasirena sukheneva. Sīlādiguṇānaṃ thirabhāvappattiyā therā. Suttageyyādi bahu suttaṃ etesanti bahussutā. Tamuggahadhāraṇena sammadeva garūnaṃ santike āgamitābhāvena ca āgato pariyattidhammasaṅkhāto āgamo etesanti āgatāgamā. Suttābhidhammasaṅkhātassa dhammassa dhāraṇena dhammadharā. Vinayassa dhāraṇena vinayadharā. Tesāṃ dhammavinayānaṃ mātikāya dhāraṇena mātikādhara. Tattha tattha dhammaparipucchāya paripucchati. Atthaparipucchāya paripaṇṇhati vīmaṃsati vicāreti. Idaṃ, bhante, kathaṃ, imassa ko attho paripucchāparipaṇṇhākāradassanaṃ. Avivaṭaṇṇeva pāḷiyā atthaṃ padesantarapāḷidassanena āgamato vivaranti. Anuttānīkātāṇa yuttivibhāvanena uttāniṃ karonti. Kaṅkhāṭṭhāniyesu dhammesu saṃsayuppattiyā hetutāya gaṇṭhiṭṭhānabhūtesu pāḷippadesesu yāthāvato vinicchayappadānena kaṅkhaṃ paṭivinodenti.

Ettha ca nātidūraṃ nāccāsannaṃ gamanāgamanasampannanti ekaṃ aṅgaṃ, divā appākiṇṇaṃ, rattiyaṃ appasaddaṃ, appanigghosanti ekaṃ, appaḍaṃsamakasavātātapasarīsapasamphassanti ekaṃ, tasmīṃ kho pana senāsane viharantassa...pe... parikkhārāti ekaṃ, tasmīṃ kho pana senāsane therā...pe... kaṅkhaṃ paṭivinodenti ekaṃ. Evaṃ pañca aṅgāni veditabbāni. Dutiyādīni uttānatthāni.

Senāsanasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

5-6. Appamādasuttādivaṇṇanā

15-16. Pañcame kārāpakaappamādo nāma “ime akusalā dhammā pahātabbā, ime kusalā dhammā upasampādetabbā”ti taṃtaṃparivajjetabbavajjanasampādetabbasampādanavasena pavatto appamādo. Esāti appamādo. Lokiyova na lokuttaro. Ayaṇcāti ca esāti ca appamādameva vadati. Tesanti cātubhūmakadhammānaṃ. Paṭilābhakattenāti paṭilābhāpanakattena.

Jaṅgalānanti jaṅgalacārīnaṃ. Jaṅgala-saddo cettha kharabhāvasāmaññaṇa pathavīpariyāyo, na anupaṭṭhānavidūradesavācī. Tenāha “pathavītalacārīna”nti. Padānaṃ vuccamānattā “sapādakapāṇāna”nti visesetvā vuttaṃ. Samodhānanti antogadhabhāvaṃ. Tenāha “odhānaṃ pakkhepa”nti. “Upakkhepa”ntipi paṭhanti, upanetvā pakkhipitabbanti attho. Vassikāya pupphaṃ vassikaṃ yathā “āmalakiyā phalaṃ āmalaka”nti. Mahātalasminti uparipāsāde. Chaṭṭhaṃ uttānameva.

Appamādasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

7-8. Paṭhamanāthasuttādivaṇṇanā

17-18. Sattame yehi sīlādīhi samannāgato bhikkhu dhammasaraṇatāya dhammeneva nāthati āsīti abhibhavatīti nātho vuccati, te tassa nāthabhāvakarā

dhammā nāthakaraṇāti vuttāti āha “attano sanāthabhāvakarā patiṭṭhakarāti attho”ti. Tattha attano patiṭṭhakarāti yassa nāthabhāvakarā, tassa attano patiṭṭhāvidhāyino. Appatiṭṭho anātho, sappatiṭṭho sanātho patiṭṭhattho nātha-saddo. Kalyāṇaguṇayogato kalyāṇāti dassento “sīlādiguṇasampannā”ti āha. Mijjanalakkhaṇā mettā etassa atthīti mitto. So vuttanayena kalyāṇo assa atthīti tassa atthitāmettaṃ kalyāṇamittapadena vuttaṃ. Assa tena sabbakālaṃ avijahitavāsoti taṃ dassetuṃ “kalyāṇasahāyo”ti vuttanti āha “tevassā”ti. Te eva kalyāṇamittā assa bhikkhuno. Saha ayanatoti saha pavattanato. Asamodhāne cittena, samodhāne pana cittena ceva kāyena ca sampavaṅko. Sukhaṃ vaco etasmiṃ anukūlagāhimhi ādaragāravavati puggaleti suvaco. Tenāha “sukhena vattabbo”tiādi. Khamoti khanto. Tamevassa khamabhāvaṃ dassetuṃ “gāḷhenā”tiādi vuttaṃ. Vāmatoti micchā, ayoniso vā gaṇhāti. Paṭippharatīti paṭāṇikabhāvena tiṭṭhati. Padakkhiṇaṃ gaṇhātīti sammā, yoniso vā gaṇhāti.

Uccāvacānīti vipulakhuddakāni. Tatrūpagamaniyaṃyāti tatra tatra mahante khuddake ca kamme sādhanavasena upāyena upagacchantiyā, tassa tassa kamma nippādane samatthāyāti attho. Tatrūpāyāyāti vā tatra tatra kamme sādhetabbe upāyabhūṭāya.

Dhamme assa kāmōti dhammakāmōti byadhikaraṇānampi bāhirattho samāso hotīti katvā vuttaṃ. Kāmetabbato vā piyāyitabbato kāmō, dhammo. Dhammo kāmō assāti dhammakāmō. Dhammoti pariyattidhammo adhippetoti āha “tepiṭakaṃ buddhavadānaṃ piyāyatīti attho”ti. Samudāharaṇaṃ kathaṇaṃ samudāhāro, piyo samudāhāro etassāti piyasamudāhāro. Sayañcāti ettha ca-saddena “sakkacca”nti padaṃ anukaḍḍhati. Tena sayañca sakkaccaṃ desetukāmō hotīti yojanā. Abhidhammo satta pakaraṇāni “adhiko abhivisiṭṭho ca pariyattidhammo”ti katvā. Vinayo ubhatovibhaṅgā vinayanato kāyavācānaṃ. Abhivinayo khandhakaparivārā visesato ābhisamācārikadhammakittanato. Ābhisamācārikadhammapāripūrivāseneva hi ādibrahmacariyakadhammapāripūrī. Dhammo eva piṭakadvayassapi pariyattidhammabhāvato. Maggaphalāni abhidhammo “nibbānadhammassa abhimukho”ti katvā. Kilesavūpasamakaraṇaṃ pubbabhāgiyā tisso sikkhā saṅkhepato vivaṭṭanissito samatho vipassanā ca. Uḷārapāmojjoti balavapāmojjo. Kāraṇattheti nimittatthe. Kusaladhammanimittaṃ hissa vīriyārambho. Tenāha “tesaṃ adhigamatthāyā”ti. Kusalesu dhammesūti vā nippādetabbe bhummaṃ yathā “cetaso avūpasame ayonisomanasikārapadaṭṭhāna”nti. Atṭhame natthi vattabbaṃ.

Paṭhamanāthasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Paṭhamaariyāvāsasuttavaṇṇanā

19. Navame ariyānaṃ eva āvāsāti ariyāvāsā anariyānaṃ tādisānaṃ asambhavato. Ariyāti cettha ukkaṭṭhaniddesena khīṇāsavā gahitā. Te ca yasmā tehi sabbakālaṃ avijahitavāsā eva, tasmā vuttaṃ “te āvasiṃsu āvasanti āvasissanti”ti. Tattha āvasiṃsūti nissāya āvasiṃsu. Pañcaṅgavippahīnatādayo hi ariyānaṃ apassayā. Tesu pañcaṅgavippahānapaccekasaccapanodanaesanaṃosaṭṭhāni, “saṅkhāyekaṃ paṭisevati, adhivāseti parivajjeti vinodetī”ti vuttesu apassenesu vinodanañca maggakiccāneva, itare maggena ca samijjhantīti.

Paṭhamaariyāvāsasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Dutiyaariyāvāsasuttavaṇṇanā

20. Dasame kasmā pana bhagavā kurusu viharanto imaṃ suttaṃ abhāsīti āha “yasmā”tiādi. Kururaṭṭhaṃ kira tadā tannivāsisattānaṃ yonisomanasikāravantatādīnā yebhuyyena suppaṭipannatāya pubbe ca katapuññatābalena vā tadā utuādisampattiyyuttameva ahosi. Keci pana “pubbe pavattakuruvattadhammānuṭṭhānavāsānāya uttarakuru viya yebhuyyena utuādisampannameva hoti. Bhagavato kāle sātisaṃ utusappāyādiyuttaṃ raṭṭhaṃ ahosī”ti vadanti. Tattha bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo utupaccayādisampannattā tassa raṭṭhassa sappāyautupaccayasevanena niccaṃ kallasaṃ kallaṃ ca honti. Te cittasaṃ kallaṃ anuggahitapaññābalā gambhīrakathaṃ paṭiggahetum samatthā paṭiccasamuppādanissitānaṃ gambhīrapaññānaṃ kārakā honti. Tenāha “kururaṭṭhavāsino bhikkhū gambhīrapaññākārakā”tiādi.

Yuttappayuttāti satipaṭṭhānabhāvanāya yuttā ceva payuttā ca. Tasmiñhi janapade catasso parisaṃ pakatiyāva satipaṭṭhānabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti, antamaso dāsakammakaraparijanāpi satipaṭṭhānappaṭisaṃyuttameva kathaṃ kathenti. Udatatthasuttakantanaṭṭhānādīsupi niratthakakathā nāma nappavattati. Sace kāci itthī, “amma, tvaṃ kataraṃ satipaṭṭhānabhāvanaṃ manasi karosī”ti pucchitā “na kiñcī”ti vadati, taṃ garahanti “dhiratthu tava jīvitam, jīvamānāpi tvaṃ matasadisā”ti. Atha naṃ “mā dāni puna evamakāsī”ti ovaditvā aññataraṃ satipaṭṭhānaṃ uggaṇhāpentī. Yā pana “ahaṃ asukaṃ satipaṭṭhānaṃ nāma manasi karomī”ti vadati, tassā “sādhū sādhū”ti sādhuṃ datvā “tava jīvitam sujīvitam, tvaṃ nāma manussattaṃ pattā, tavatthāya sammāsambuddho uppanno”tiādīhi pasamsanti. Na kevalaṃ cettha manussajātikāyeva satipaṭṭhānamanasikārayuttā, te nissāya viharantā tiracchānagatāpi.

Tatridaṃ vatthu - eko kira naṭako suvapotaṃ gahetvā sikkhāpento vicarati. So bhikkhuniupassayaṃ upanissāya vasitvā gamanakāle suvapotaṃ pamussitvā gato. Taṃ sāmaṇeriyo gahetvā paṭijaggiṃsu, “buddharakkhito”ti cassa nāmaṃ akaṃsu. Taṃ ekadivasaṃ purato nisinnaṃ disvā mahātherī āha “buddharakkhita”ti. Kiṃ, ayyoti. Atthi te koci bhāvanāmanasikāro? Natthayyeti. Āvuso, pabbajitānaṃ santike vasantena nāma vassatṭhaattabhāvena bhavitum na vaṭṭati, kocideva manasikāro icchitabbo, tvaṃ pana aññaṃ na sakkhissasi, “aṭṭhi aṭṭhi”ti sajjhāyaṃ karohīti. So theriyā ovāde ṭhatvā “aṭṭhi aṭṭhi”ti sajjhāyanto carati.

Taṃ ekadivasaṃ pātova toraṇagge nisīditvā bālātaṃ tapamānaṃ eko sakuṇo nakhapañjarena aggahesi. So “kiri kirī”ti saddamakāsi. Sāmaṇeriyo sutvā, “ayye, buddharakkhito sakuṇena gahito, mocema na”nti leḍḍuādīni gahetvā anubandhitvā mocesuṃ. Taṃ ānetvā purato ṭhapitaṃ therī āha, “buddharakkhita, sakuṇena gahitakāle kiṃ cintesī”ti. Ayye, na aññaṃ cintesiṃ, “aṭṭhipuñjova aṭṭhipuñjaṃ gahetvā gacchati, katarasmiṃ ṭhāne vippakirissatī”ti evaṃ, ayye, aṭṭhipuñjameva cintesinti. Sādhū sādhū, buddharakkhita, anāgate bhavakkhayassa te paccayo bhavissatīti. Evaṃ tattha tiracchānagatāpi satipaṭṭhānamanasikārayuttā.

Dīghanikāyādīsu mahānidānādīnīti dīghanikāye mahānidānaṃ satipaṭṭhānaṃ majjhimanikāye satipaṭṭhānaṃ sāropamaṃ rukkhopamaṃ raṭṭhapālaṃ māgaṇḍiyaṃ āneñjasappāyanti evamādīni.

Ñāṇādayoti ñāṇaṇceva taṃsampayuttadhammā ca. Tenāha “ñāṇanti vutte”tiādi. Ñāṇasampayuttacittāni labbhanti tehi vinā sampajānatāya asambhavato. Mahācittānīti aṭṭhapi mahākiriya-cittāni labbhanti “satatavihārā”ti vacanato ñāṇupattipaccayarahitakālepi pavattijotanato. Dasa cittānīti aṭṭha mahākiriya-cittāni hasituppādavoṭṭhabbanacittehi saddhiṃ dasa cittāni labbhanti. Arajjanādussanavasena pavatti tesampi sādharmaṇāti. “Upekkhako viharatī”ti vacanato chaḷaṅgupekkhāvasena āgatānaṃ imesaṃ satatavihārānaṃ somanassaṃ kathaṃ labbhatīti āha “āsevanavasena labbhatī”ti. Kiñcāpi khīṇāsavo iṭṭhāniṭṭhepi ārammaṇe majjhatto viya bahulaṃ upekkhako viharati attano parisuddhapakatibhāvavijahanato. Kadāci pana tathā cetobhisāṅkhārābhāve yaṃ taṃ sabhāvato iṭṭhaṃ ārammaṇaṃ, tattha yāthāvasabhāvaggahaṇavasenapi arahato cittaṃ somanassasahagataṃ hutvā pavattateva, tañca kho pubbāsevanavasena. Tena vuttaṃ “āsevanavasena labbhatī”ti. Ārakkhakkiccam sādheti sativapullappattattā. Caratotiādinā niccasamādhānaṃ dasseti, taṃ vikkhepābhāvena daṭṭhabbaṃ.

Pabbajjūpagatāti yaṃ kiñci pabbajjaṃ upagatā, na samitapāpā. Bhovādinoti jātimattabrāhmaṇe vadati. Pāṭekkasaccānīti tehi tehi diṭṭhigatikehi pāṭiyekkaṃ gahitāni “idameva sacca”nti abhinivīṭṭhāni diṭṭhisaccādīni. Tānīpi hi “idameva sacca”nti gahaṇaṃ upādāya “saccānī”ti voharīyanti. Tenāha “idamevā”tiādi. Nīhaṭṭhānīti attano santānato nīharitāni apanītāni. Gahitaggahaṇassāti ariyamaggādhigamato pubbe gahitassa diṭṭhiggāhassa. Vissaṭṭhabhāvavevacanānīti ariyamaggena sabbaso pariccāgabhāvassa adhivacanāni.

Natthi etāsaṃ vayo vekallanti avayāti āha “anūnā”ti, anavasesoti attho. Esanāti kāmesanādayo. Maggassa kiccanipphatti kathitā rāgādīnaṃ pahīnabhāvadīpanato. Paccavekkhaṇaphalaṃ kathitanti paccavekkhaṇamukhena ariyaphalaṃ kathitaṃ. Adhigate hi aggaphale sabbaso rāgādīnaṃ anuppādadhammataṃ pajānāti, tañca pajānanaṃ paccavekkhaṇaṇāṇanti.

Dutiyaariyāvāsasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nāthavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Mahāvaggo

1. Sīhanādasuttavaṇṇanā

21. Tatiyassa paṭhame visamaṭṭhānesūti papātādīsu visamaṭṭhānesu. “Aññehi asādhāraṇānī”ti kasmā vuttaṃ, nanu cetāni sāvakaṇampi ekaccānaṃ uppajjantīti? Kāmaṃ uppajjanti, yādisāni pana buddhānaṃ ṭhānāṭṭhānaññādīni, na tādisāni tadaññesaṃ kadācīpi uppajjantīti aññehi asādhāraṇānīti. Tenāha “tathāgatasseva balānī”ti. Imameva hi yathāvuttalesaṃ apekkhitvā tadabhāvato āsayānusayaññādīsu eva asādhāraṇasamaññā niruḷhā. Kāmaṃ ñāṇabalānaṃ ñāṇasambhāro visesapaccayo, puññasambhāropi pana nesaṃ paccayo eva. Ñāṇasambhārassapi vā puññasambhārābhāvato “puññussayasampattiya āgatānī”ti vuttaṃ.

Pakatihatthikulanti giricaranadicaravanacarādippabhedā gocariyakālāvakanāmā sabbāpi balena pākatikā hatthijāti. Dasannaṃ purisānanti thāmamajjhimanāṃ dasannaṃ purisānaṃ. Ekassa tathāgatassa kāyabalanti ānetvā sambandho. Ekassāti ca tathā heṭṭhā kathāyaṃ āgatattā desanāsotena vuttaṃ. Nārāyanasaṅghātabalanti ettha nārā vuccanti rasmiyo. Tā bahū nānāvidhā ito uppajjantīti nārāyaṇaṃ, vajiraṃ, tasmā nārāyanasaṅghātabalanti vajirasaṅghātabalanti attho. Nāṇabalaṃ pana pāliyaṃ āgatameva, na kāyabalaṃ viya aṭṭhakathāruḷhamevāti adhippāyo.

Samyuttake āgatāni tesattati ñāṇāni, sattasattati ñāṇānīti vuttaṃ, tattha pana nidānavagge sattasattati āgatāni catucattārīsaṅga. Tesattati pana paṭisambhidāmagge sutamayādīni āgatāni dissanti, na samyuttake. Aññānipīti etena ñāṇavatthuvibhaṅge ekakādivasena vuttāni, aññattha ca “pubbante ñāṇa”ntiādīnā brahmajālādīsu ca “tayidaṃ tathāgato pajānāti ‘imāni diṭṭhiṭṭhānāni evaṃ gahitānī’ti”ādīnā vuttāni anekāni ñāṇappabhedāni saṅgaṇhāti. Yāthāvappaṭivedhato sayaṅga akampiyaṃ puggalaṅga taṃsamaṅginaṃ neyyesu adhibalaṃ karotīti āha “akampiyaṭṭhena upatthambhanaṭṭhena cā”ti.

Usabhassa idanti āsabaṃ, seṭṭhaṭṭhānaṃ. Sabbaññutāpaṭijānanavasena abhimukhaṃ gacchanti, aṭṭha vā parisā upasaṅkamantīti āsabhā, pubbabuddhā. Idaṃ panāti buddhānaṃ ṭhānaṃ sabbaññutameva vadati. Tiṭṭhamānovāti avadantopi tiṭṭhamānova paṭijānāti nāmāti attho. Upagacchatīti anujānāti.

Aṭṭhasu parisāsūti “abhijānāmi kho panāhaṃ, sārīputta, anekasataṃ khattiyapariṣaṃ...pe... tatra vata maṃ bhayaṃ vā sārājjaṃ vā okkamissatīti nimittametaṃ, sārīputta, na samanupassāmī”ti vuttāsu aṭṭhasu parisāsu. Abhītanādaṃ nadatīti parato dassitaññāyogena dasabalohanti abhītanādaṃ nadati.

Paṭivedhaniṭṭhattā arahattamaggañāṇaṃ paṭivedhoti “phalakkhaṇe uppannaṃ nāmā”ti vuttaṃ. Tena paṭiladdhassapi desanāññāssa kiccanipphatti parassa avabujjhanamattena hotīti “aññāsikoṇḍaññassa sotāpattiphalakkhaṇe pavattaṃ nāmā”ti vuttaṃ. Tato paraṃ pana yāva parinibbānā desanāññāpavatti tasseeva pavattitassa dhammacakkassa ṭhānanti veditabbaṃ pavattitacakkassa cakkavattino cakkaranassa ṭhānaṃ viya.

Tiṭṭhatīti vuttaṃ, kiṃ bhūmiyaṃ puriso viya, notī āha “tadāyattavuttitāyā”ti. Ṭhānanti cettha attalābho dharmānatā ca, na gatinivattīti āha “uppajjati ceva pavattati cā”ti. Yattha panetaṃ dasabalaññāṃ vitthāritaṃ, taṃ dassento “abhidhamme panā”tiādīmāha. Sesesupi eseva nayo.

Samādiyantīti samādānāni, tāni pana samādiyitvā katāni hontīti āha “samādiyitvā katāna”nti. Kammameva vā kammassamādānanti etena samādānasaddassa apubbatthābhāvaṃ dasseti muttagatasadde gatasaddassa viya. Gatīti nirayādigatiyo. Upadhīti attabhāvo. Kāloti kammaṃ vipaccanārahakālo. Payogoti vipākuppattiyā paccayabhūtā kiriya.

Agatigāmininti nibbānagāminiṃ. Vuttañhi “nibbānañcāhaṃ, sārīputta, pajānāmi nibbānagāminiṅga paṭipada”nti. Bahūsupi manussesu ekameva pāṇaṃ ghātentesu kāmāṃ sabbesaṃpi cetanā tasseevassa jīvitindriyārammaṇā, taṃ pana kammaṃ tesāṃ nānākāraṃ. Tesu hi eko ādarena chandajāto karoti, eko “ehi tvampi karohī”ti parehi nippīlito karoti, eko samānacchando viya hutvā appaṭibāhamāno vicarati. Tesu eko teneva kammaṃ niraye nibbattati, eko tiracchānayaṇiyaṃ, eko pettivisaye. Taṃ

tathāgato āyūhanakkhaṇeaya “iminā nīhārena āyūhitattā esa niraye nibbattissati, esa tiracchānayaṇiayam, esa pettivisaye”ti jānāti. Niraye nibbattamānampi “esa mahāniraye nibbattissati, esa ussadaniraye”ti jānāti. Tiracchānayaṇiayam nibbattamānampi “esa apādako bhavissati, esa dvipādako, esa catuppado, esa bahuppado”ti jānāti. Pettivisaye nibbattamānampi “esa nijjhāmataṇhiko bhavissati, esa khuppiāsiko, esa paradattūpajīvī”ti jānāti. Tesu ca kammesu “idaṃ kammaṃ paṭisandhiṃ ākaḍḍhissati, idaṃ aññena dinnāya paṭisandhiyā upadhivepakkaṃ bhavissatī”ti jānāti.

Tathā sakalagāmaṇāsikesu ekato piṇḍapātaṃ dadamānesu kāmaṃ sabbesampi cetanā piṇḍapātārammaṇāva, taṃ pana kammaṃ tesam nānākāram. Tesu hi eko ādarena karotīti sabbaṃ purimasadisam, tasmā tesu keci devaloke nibbattanti, keci manussaloke. Taṃ tathāgato āyūhanakkhaṇeaya jānāti. “Iminā nīhārena āyūhitattā esa manussaloke nibbattissati, esa devaloke. Tatthāpi esa khattiyakule, esa brāhmaṇakule, esa vessakule, esa suddakule, esa paranimmitavasavattīsu, esa nimmānaratīsu, esa tusitesu, esa yāmesu, esa tāvatimṣesu, esa cātumahārājikesu, esa bhummadevesū”tiādinā tattha tattha hīnapaṇītasuvaṇṇadubbaṇṇaappaparivāramahāparivāratādibhedaṃ taṃ taṃ visesaṃ āyūhanakkhaṇeaya jānāti.

Tathā vipassanaṃ paṭṭhapentesuya “iminā nīhārena esa kiñci sallakkhetuṃ na sakkhissati, esa mahābhūtamattameva vavatthapessati, esa rūpapariggaheyaṃ ṭhassati, esa arūpapariggaheyaṃ, esa nāmarūpapariggaheyaṃ, esa paccayapariggaheyaṃ, esa lakkhaṇārammaṇikavipassanāyameva, esa paṭhamaphaleyaṃ, esa dutiyaphaleyaṃ, esa tatiyaphaleyaṃ, esa arahattaṃ pāpuṇissatī”ti jānāti. Kasiṇaparikkammaṃ karontesupi “imassa parikkammamattameva bhavissati, esa nimittaṃ uppādessati, esa appanaṃ eva pāpuṇissati, esa jhānaṃ pādakaṃ katvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ gaṇhissatī”ti jānāti. Tenāha “imassa cetanā”tiādi.

Kāmanato kāmetabbato kāmappaṭisaṃyuttato ca dhātu kāmādhātu. Ādi-saddena byāpādadhāturūpadhātuādīnaṃ saṅgaho. Vilakkhaṇatāyāti visadisasabhāvatāya. Khandhāyatanadhātulokanti anekadhātuṃ nānādhātuṃ khandhalokaṃ āyatanalokaṃ dhātulokaṃ yathābhūtaṃ pajānātīti yojanā. “Ayaṃ rūpakkhando nāma...pe... ayaṃ viññāṇakkhandho nāma. Tesupi ekavidhena rūpakkhando, ekādasavidhena rūpakkhando. Ekavidhena vedanākkhandho, bahuvidhena vedanākkhandho. Ekavidhena saññākkhandho...pe... saṅkhārakkhandho...pe... viññāṇakkhandho, bahuvidhena viññāṇakkhandho”ti evaṃ tāva khandhalokassa, “idaṃ cakkhāyatanaṃ nāma...pe... idaṃ dhammāyatanaṃ nāma. Tattha dasāyatana kāmāvacarā, dve cātubhūmakā”tiādinā āyatanalokassa, “ayaṃ cakkhudhātu nāma...pe... ayaṃ manoviññāṇadhātu nāma. Tattha soḷasa dhātuyo kāmāvacarā, dve cātubhūmakā”tiādinā dhātulokassa anekasabhāvaṃ nānāsabhāvañca pajānāti. Na kevalaṃ upādinnaṃ saṅkhārālokaṃ, atha kho anupādinnaṃ saṅkhārālokaṃ, imāya nāma dhātuyā ussannattā imassa rukkhassa khandho seto, imassa kāḷo, imassa maṭṭho, imassa sakaṇṭako, imassa bahalattaco, imassa tanuttaco, imassa pattaṃ vaṇṇasaṇṭhānādivasena evarūpaṃ, imassa pupphaṃ nīlaṃ pītaṃ lohitaṃ odātaṃ sugandhaṃ duggandhaṃ, imassa phalaṃ khuddakaṃ mahantaṃ dīghaṃ vaṭṭaṃ susaṇṭhānaṃ dussaṇṭhānaṃ maṭṭhaṃ pharusāṃ sugandhaṃ duggandhaṃ

madhuraṃ tittakaṃ kaṭukaṃ ambilaṃ kasāvaṃ, imassa kaṇṭako tikhiṇo kuṇṭho ujuko kuṭilo tambo kāḷo odāto hotī''tiādīnā pajānāti. Sabbaññubuddhānaṃ eva hi etaṃ balaṃ, na aññesaṃ.

Nānādhimuttikatanti nānājjhāsayataṃ. Adhimutti nāma ajjhāsayadhātu ajjhāsayasabhāvo. So pana hīnapañītatāsāmaññaena pāḷiyaṃ dvidhāva vuttopi hīnapañītādibhedena anekaividhoti āha ''hīnādīhi adhimuttīhi nānādhimuttikabhāva''nti. Tattha ye ye sattā yaṃyaṃmadhimuttikā, te te taṃtadadhimuttike eva sevanti bhajanti payirupāsanti dhātusabhāgato. Yathā gūthādīnaṃ dhātūnaṃ sabhāvo eso, yaṃ gūthādīhi eva saṃsandanti samenti, evaṃ hīnājjhāsayā dussīlādīheva saṃsandanti samenti, sampannasīlādayo ca sampannasīlādīheva. Taṃ nesaṃ nānādhimuttikataṃ bhagavā yathābhūtaṃ pajānātīti.

Vuddhiṃ hāniñcāti paccayavisesena sāmattiyaṃ adhikataṃ anadhikatañca. Indriyaparopariyattañāṇaniddese ''āsayaṃ jānāti, anusayaṃ jānātī''ti āsayādi jānanaṃ kasmā niddiṭṭhanti? Āsayajānanādinā yehi indriyehi paroparehi sattā kalyāṇapāpāsāyādikā honti, tesāṃ jānanaṃsa vibhāvanato. Evañca katvā indriyaparopariyattaāsāyānusayañāṇānaṃ viṣuṃ asādhāraṇatā, indriyaparopariyattanānādhimuttikatāñāṇānaṃ viṣuṃ balavatā ca siddhā hoti. Tattha āsayanti yattha sattā nivasanti, taṃ tesāṃ nivāsaṭṭhānaṃ, diṭṭhigataṃ vā yathābhūtañāṇaṃ vā āsayo, anusayo appahīnabhāvena thāmagato kilesa. Taṃ pana bhagavā sattānaṃ āsayāṃ jānanto tesāṃ tesāṃ diṭṭhigatānaṃ vipassanāmaggañāṇānañca appavattikkhaṇepi jānāti. Vuttañhetā -

''Kāmaṃ sevantaṃyeva bhagavā jānāti - 'ayaṃ puggalo kāmagaruko kāmāsāyo kāmādhimutto'ti. Kāmaṃ sevantaṃyeva jānāti - 'ayaṃ puggalo nekkhammagaruko nekkhammāsāyo nekkhammādhimutto'ti. Nekkhammaṃ sevantaṃyeva jānāti. Byāpādaṃ, abyāpādaṃ, thinamiddhaṃ, ālokasaññaṃ sevantaṃyeva jānāti - 'ayaṃ puggalo thinamiddhagaruko thinamiddhāsāyo thinamiddhādhimutto''ti.

Paṭhamādīnaṃ catunnaṃ jhānānanti rūpāvacarānaṃ paṭhamādīnaṃ paccanīkajjhāpanaṭṭhena ārammaṇūpanijjhāpanaṭṭhena ca jhānānaṃ. Catukkanayena hetāṃ vuttaṃ. Aṭṭhannaṃ vimokkhānanti ettha paṭipāṭiyā satta appitappitakkhaṇe paccanīkadhammehi vimuccanato ārammaṇe ca adhimuccanato vimokkhā nāma. Aṭṭhamo pana sabbaso saññāvedayitehi vimuttattā apagamavimokkho nāma. Catukkanayapañcakanayesu paṭhamajjhānasamādhī savitakkasāvicāro nāma. Pañcakanaye dutiyajjhānasamādhī avitakkasāvicāramatto. Nayadvayepi uparī tīsu jhānesu samādhī avitakkasāvicāro. Samāpattīsu paṭipāṭiyā aṭṭhannaṃ samādhītipi nāmaṃ, samāpattītipi cittekaggatāsabbhāvato, nirodhasamāpattiyā tadabhāvato na samādhīti nāmaṃ. Hānabhāgiyadhammanti appaṇṇehi paṭhamajjhānādīhi vuṭṭhitassa saññāmanasikārānaṃ kāmādīnupakkhandanaṃ. Visabhāgiyadhammanti paṇṇehi paṭhamajjhānādīhi vuṭṭhitassa saññāmanasikārānaṃ dutiyajjhānādīpakkhandanaṃ. Iti saññāmanasikārānaṃ kāmādidutiyajjhānādīpakkhandanāni hānabhāgiyavisesabhāgiyā dhammāti dassitāni. Tehi pana jhānānaṃ taṃsabhāvatā ca dhammasaddena vuttā. Tasmāti vuttamevatthaṃ hetubhāvena paccāmasati. Vodānanti paṇṇatāsāṅkhātāṃ vodānaṃ. Tañhi paṭhamajjhānādīhi vuṭṭhahitvā

dutiyajjhānādiadhigamassa paccayattā “vuṭṭhāna”nti vuttaṃ. Keci pana “nirodhato phalasamāpattiyā vuṭṭhānanti pāḷi natthī”ti vadanti. Te “nirodhā vuṭṭhahantassa nevasaññānāsaññāyatanaṃ phalasamāpattiyā anantarapaccayena paccayo”ti imāya pāḷiyā paṭisedhetabbā. Yo samāpattilābhī samāno eva “na lābhīmhi”ti, kammaṭṭhānaṃ samānaṃ eva “na kammaṭṭhāna”nti saññī hoti, so sampattiṃyeva samānaṃ “vipattī”ti pacceṭīti veditabbo.

Na tathā daṭṭhabbanti yathā paravādinā vuttaṃ, tathā na daṭṭhabbaṃ. Sakasakakiccameva jānātīti tṭhānāṭṭhānājānanādisakasakameva kiccaṃ kātuṃ jānāti, yathāsakameva visayaṃ paṭivijjhatīti attho. Tappīti tehi dasabalaññehi jānitabbampi. Kammavipākantaramevāti kammantarassa vipākantarameva jānāti. Cetanācetanāsampayuttadhamme nirayādinibbānagāminippaṭipadābhūte kammanti gahetvā āha “kammaaparicchadamevā”ti. Dhātunānattañca dhātunānattakāraṇaṇca dhātunānattakāraṇanti ekadesasarūpekaseso daṭṭhabbo. Tañhi ñāṇaṃ tadubhayampi jānāti. “Imāya nāma dhātuyā ussannattā”tiādinā tathā ceva samvaṇṇitaṃ. Saccaparicchadamevāti pariññābhisamayādivasena saccānaṃ paricchinnaeva. Appetūṃ na sakkoti aṭṭhamanavamabalāni viya taṃsadisaṃ, iddhiividhaññānamiva vikubbitūṃ. Etenassa balasadisatañca nivāreti. Jhānādiññāṇaṃ viya vā appetūṃ vikubbituñca. Yadihi hi jhānādiṃpaccavekkhaṇaṇāṇaṃ sattamabalanti tassa savitakkasavicāratā vuttā, tathāpi jhānādihi vinā paccavekkhaṇā natthīti jhānādisahagataṃ ñāṇaṃ tadantogadham katvā evaṃ vuttanti veditabbā. Atha vā sabbaññūtaññāṇaṃ jhānādikiccaṃ viya na sabbaṃ balakiccaṃ kātuṃ sakkotīti dassetūṃ “jhānaṃ hutvā appetūṃ, iddhi hutvā vikubbituñca na sakkotī”ti vuttaṃ, na pana kassaci balassa jhānaiddhibhāvatoti daṭṭhabbaṃ.

Evaṃ kiccavisesavasenapi dasabalaññasabbaññūtaññānavisesaṃ dassetvā idāni vitakkattikabhūmantaravaseṇapi taṃ dassetūṃ “apicā”tiādi vuttaṃ. Paṭipāṭiyātiādito paṭṭhāya paṭipāṭiyā.

Anupadavaṇṇanaṃ ñatvā veditabbānīti sambandho. Kilesāvaraṇaṃ niyatamicchādiṭṭhi. Kilesāvaraṇassa abhāvo āsavakkhayaññādhigamassa tṭhānaṃ, tabbhāvo aṭṭhānaṃ. Anadhigamassa pana tadubhayampi yathākkamaṃ aṭṭhānaṃ tṭhānañcāti tattha kāraṇaṃ dassento “lokiya...pe... dassanato cā”ti āha. Tattha lokiyasammādiṭṭhiyā tṭhiti āsavakkhayaññādhigamassa tṭhānaṃ kilesāvaraṇābhāvassa kāraṇattā. Sā hi tasmīṃ sati na hoti, asati ca hoti. Etena tassā aṭṭhitiyā tassa aṭṭhānatā vuttā eva. Nesāṃ veneyyasattānaṃ. Dhātuvemattadassanatoti kāmādhātuādināṃ pavattibhedadassanato, yadaggena dhātuvemattaṃ jānāti, tadaggena cariyādivisesampi jānāti. Dhātuvemattadassanatoti vā dhammadhātuvemattadassanato. Sabbāpi hi cariyā dhammadhātupariyāpannā evāti. Payogaṃ anādiyitvāpi santatimahāmattādināṃ viya. Dibbacakkhānubhāvato pattabbenāti ettha dibbacakkhunā parassa hadayavattusannissayalohitavaṇṇadassanamukhena tadā pavattamānacittajānanatthaṃ parikkammakaraṇaṃ nāma sāvakaṇaṃ, tañca kho ādikammikānaṃ, yato dibbacakkhuānubhāvato cetopariyaññāssa pattabbatā siyā. Buddhānaṃ pana yadihi āsavakkhayaññādhigamato pageva dibbacakkhuññādhigamo, tathāpi tathāparikkammakaraṇaṃ natthi vijjāttayasiddhiyā sijjhanato. Sesābhiññāttaye cetopariyaññāṇaṃ dibbacakkhuññādhigamena pattanti ca vattabbataṃ labhatīti tathā vuttanti daṭṭhabbaṃ.

Sīhanādasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2-4. Adhivuttipadasuttādivaṇṇanā

22-24. Dutiye adhivacanapadānanti paññattipadānaṃ. Dāsādīsu sirivaḍḍhakādisaddā viya vacanamattameva adhikāraṃ katvā pavattiyā adhivacanamaṃ paññatti. Atha vā adhisaddo uparibhāge. Vuccatīti vacanaṃ, upari vacanaṃ adhivacanamaṃ, upādābhūtarūpādīnaṃ upari paññapiyamānā upādāpaññattīti attho, tasmā paññattidīpakapadānīti attho daṭṭhabbo. Tassa padāni padaṭṭhānāni adhivacanapadāni. Tenāha “tesaṃ ye”tiādi. Tesanti adhivacanānaṃ. Yeti khandhādayo. Adhivuttitāya adhivuttiyoti diṭṭhiyo vuccanti. Adhikañhi sabhāvadhammesu sassatādiṃ, pakatiādiṃ, drabyādiṃ, jīvādiṃ, kāyādiñca, abhūtaṃ atthaṃ ajjhāropetvā diṭṭhiyo pavattantīti. Tenāha “atha vā”tiādi. Tatiyacatutthāni suviññeyyāni.

Adhivuttipadasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Kasiṇasuttavaṇṇanā

25. Pañcame sakalaṭṭhenāti nissesatṭhena. Anavasesapharaṇavasena cettha sakalaṭṭho veditabbo, asubhanimittādīsu viya ekadese aṭṭhatvā anavasesato gahetabbaṭṭhenāti attho. Tadārammaṇānaṃ dhammānanti taṃ kasiṇaṃ ārabha pavattanakadhammānaṃ. Khettaṭṭhenāti uppattiṭṭhānaṭṭhena. Adhiṭṭhānaṭṭhenāti pavattiṭṭhānabhāvena. Yathā khettaṃ sassānaṃ uppattiṭṭhānaṃ vaḍḍhanaṭṭhānañca, evameva taṃ ta jhānaṃ sampayuttadhammānanti. Yogino vā sukhavisesānaṃ kāraṇabhāvena. Paricchinditvāti idaṃ “uddhaṃ adho tiriya”nti etthāpi yojetabbaṃ. Paricchinditvā eva hi sabbattha kasiṇaṃ vaḍḍhetabbaṃ. Tena tena vā kāraṇenāti tena tena upariādīsu kasiṇavaḍḍhanakāraṇena. Yathā kinti āha “ālokaṃ rūpadassanakāmo”ti. Yathā dibbacakkhunā uddhaṃ ce rūpaṃ daṭṭhukāmo, uddhaṃ ālokaṃ pasāreti. Adho ce, adho. Samantato ce rūpaṃ daṭṭhukāmo, samantato ālokaṃ pasāreti, evaṃ sabbakasiṇanti attho. Ekassāti pathavīkasiṇādīsu ekekassa. Aññabhāvānupagamanatthanti aññakasiṇabhāvānupagamanadīpanatthaṃ, aññassa vā kasiṇabhāvānupagamanadīpanatthaṃ. Na hi aññena pasāritakasiṇaṃ tato aññena pasāritakasiṇabhāvaṃ upagacchati, evampi nesaṃ aññakasiṇasambhedābhāvo veditabbo. Na aññaṃ pathavīādi. Na hi udakena ṭhitaṭṭhāne sasambhārapathavī atthi. Aññakasiṇasambhedoti āpokasiṇādinā saṅkaro. Sabbatthāti sabbesu sesakasiṇesu.

Ekadese aṭṭhatvā anavasesapharaṇaṃ pamāṇassa aggahaṇato appamāṇaṃ. Teneva hi nesaṃ kasiṇasamaññā. Tathā cāha “tañhī”tiādi. Tattha cetasā pharantoti bhāvanācittena ārammaṇaṃ karonto. Bhāvanācittañhi kasiṇaṃ parittaṃ vā vipulaṃ vā sakalameva manasi karoti, na ekadesaṃ. Kasiṇugghāṭimākāse pavattaviññāṇaṃ pharaṇaappamāṇavasena viññāṇakasiṇanti vuttaṃ. Tathā hi taṃ viññāṇanti vuccati. Kasiṇavasenāti ugghāṭitakasiṇavasena kasiṇugghāṭimākāse uddhaṃadhotiriyatā veditabbā. Yattakañhi ṭhānaṃ kasiṇaṃ pasāritaṃ, tattakaṃ ākāsbhāvanāvasena ākāsaṃ hotīti. Evaṃ yattakaṃ ṭhānaṃ ākāsaṃ hutvā upaṭṭhitam, tattakaṃ sakalameva pharitvā viññāṇassa pavattanato āgamanavasena viññāṇakasiṇepi uddhaṃadhotiriyatā vuttāti āha “kasiṇugghāṭimākāsavasena tattha pavattaviññāṇe uddhaṃadhotiriyatā veditabbā”ti.

Kasiṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Kālīsuttavaṇṇanā

26. Chaṭṭhe atthassa pattinti ekantato hitānuppattiṃ. Hadayassa santinti paramacittūpasamaṃ. Kilesasenanti kāmagaṇasaṅkhātā paṭhamā kilesasenaṃ. Sā hi kilesasena accharāsaṅghātasabhāvāpi paṭipatthayamānā piyāyitabbaicchitabbarūpasabhāvato piyarūpasātarūpā nāma attano kiccavasena. Ahaṃ ekova jhāyanti ahaṃ gaṇasaṅgaṇikāya kilesasaṅgaṇikāya ca abhāvato eko asahāyo lakkhaṇūpaniyyāna jhāyanti. Anubujjhanti anukkamena maggaṭṭhapaṭṭhiyā bujjhiṃ paṭivijjhiṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - piyarūpaṃ sātārūpaṃ senaṃ jinitvā ahaṃ ekova jhāyanti “atthassa pattim hadayassa santi”nti saṅkhaṃ gataṃ arahattasukhaṃ paṭivijjhiṃ, tasmā janena mittasanthavaṃ na karomi, teneva ca me kāraṇena kenaci saddhiṃ sakkhī na sampajjati. Atthābhinibbattesunti itisaddalopenāyaṃ niddesoti āha “atthoti gahetvā”ti.

Kāḷīsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Paṭhamamahāpaṇhasuttavaṇṇanā

27. Sattame vuccethāti vucceyya. Dutiyapadeṭṭhi “anusāsaniyā vā anusāsani”nti evaṃ dutiyavākyepi. Te kira bhikkhū. Na ceva sampāyissantīti na ceva sammadeva pakārehi gahessanti ñāpessanti. Tenāha “sampādetvā kathetuṃ na sakkhissantī”ti. Yasmā avisaye paṇhaṃ pucchitā honti, tasmā vighātaṃ āpajjissantīti yojanā. Aññathā ārādhanā nāma natthīti iminā sapaccayanāmarūpānaṃ yāthāvato avabodho eva ito bāhirakānaṃ natthi, kuto pavedanāti dasseti. Ārādhananti yāthāvapavedanena cittassa paritosanaṃ.

Eko paṇhoti eko paṇhamaggo, ekaṃ paṇhagavesananti attho. Eko uddesoti ekaṃ uddisanaṃ atthassa saṃkhittavacanaṃ. Veyyākaraṇanti niddisanaṃ atthassa vivaritvā kathanaṃ. Hetunāti “antavantato anaccantikato tāvakālikato niccappaṭikkhepato”ti evamādinā nayena yathā ime saṅkhārā etarahi, evaṃ atīte anāgate ca aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammāti atītānāgatesu nayena.

Sabbe sattāti anavasesā sattā. Te pana bhavabhedato saṅkhepeneva bhinditvā dassento “kāmaḥbhavādīsū”tiādimāha. Byadhikaraṇānampi bāhiratthasamāso hoti yathā “urasilomo”ti āha “āhārato ṭhiti etesanti āhārattṭhitikā”ti. Tiṭṭhati etenāti vā ṭhiti, āhāro ṭhiti etesanti āhārattṭhitikāti evaṃ vā ettha samāsaviggaho daṭṭhabbo. Āhārattṭhitikāti paccayaṭṭhitikā, paccayaṭṭhavuttikāti attho. Paccayaṭṭho hettha āhārasaddo “āyamaṇhāro anuppannassa vā kāmaccandassa uppādāyā”tiādisu viya. Evañhi “sabbe sattā”ti iminā asaṇṇasattā pariggahitā honti. Sā panāyaṃ āhārattṭhitikāti nippariyāyato saṅkhārādhammo. Tenāhu aṭṭhakathācariyā “āhārattṭhitikāti āgataṭṭhāne saṅkhāraloko veditabbo”ti. Yadi evaṃ “sabbe sattā”ti idaṃ kathanti? Puggalādhiṭṭhānadesanāti nāyaṃ doso. Tenevāha - “ekadhamme, bhikkhave, bhikkhu sammā nibbindamāno sammā virajjamāno sammā vimuccamāno sammā pariyantadassāvī sammadatthaṃ abhisamecca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti. Katamasmiṃ ekadhamme? Sabbe sattā āhārattṭhitikā”ti. Yvāyaṃ puggalādhiṭṭhānāya kathāya sabbesaṃ saṅkhārānaṃ paccayaṭṭhavuttitāya āhārapariyāyena sāmāññato paccayadhammo vutto, ayaṃ āhāro nāma eko dhammo.

Codako vuttampi atthaṃ yāthāvato appaṭivijjhamāno neyyatthaṃ suttapadaṃ nītatthato dahanto “sabbe sattā”ti vacanamatte ṭhatvā “nanu cā”tiādinā codeti. Ācariyo aviparītaṃ tattha yathādhīppetamatthaṃ pavedento “na virujjhati”ti vatvā

“tesañhi jhānaṃ āhāro hotī”ti āha. Jhānanti ekavokārabhavāvahaṃ saññāya virajjanavasena pavattarūpāvacaracatutthajjhānaṃ. Pāliyaṃ pana “anāhārā”ti vacanaṃ asaññabhave catunnaṃ āhārānaṃ abhāvaṃ sandhāya vuttaṃ, na paccayāhārassa abhāvato. Evaṃ santepīti idaṃ sāsane yesu dhammesu visesato āhārasaddo niruḷho, “āhāraṭṭhitikā”ti ettha yadi teyeva gayhanti, abyāpitadosamāpanno. Atha sabbopi paccayadhammo āhāroti adhippeto, imāya āhārapāliyā virodho āpannoti dassetuṃ āraddhaṃ. “Na virujjhatī”ti yenādhippāyena vuttaṃ, taṃ vivaranto “etasmiñhi sutte”tiādimāha. Kabaḷikārāhārādīnaṃ ojaṭṭhamakarūpāharaṇādi nippariyāyena āhārabhāvo. Yathā hi kabaḷikārāhāro ojaṭṭhamakarūpāharaṇena rūpakāyaṃ upatthambhenti, evaṃ phassādayo vedanādiāharaṇena nāmakāyaṃ upatthambhenti, tasmā satipi janakabhāve upatthambhakabhāvo ojaḍīsu sātisayo labbhamāno mukhyo āhāraṭṭhoti te eva nippariyāyena āhāralakkhaṇā dhammā vuttā.

Idhāti imasmiṃ sutte pariyāyena paccayo āhāroti vutto, sabbo paccayadhammo attano phalaṃ āharatīti imaṃ pariyāyaṃ labhatīti. Tenāha “sabbadhammānañhī”tiādi. Tattha sabbadhammānanti sabbesaṃ saṅkhatadhammānaṃ. Idāni yathāvuttamatthaṃ suttena samatthetuṃ “tenevāhā”tiādi vuttaṃ. Ayanti paccayāhāro. Nippariyāyāhāropi gahitova hotīti yāvatā sopi paccayabhāveneva janako upatthambhako ca hutvā taṃ taṃ phalaṃ āharatīti vattabbaṃ labhatīti.

Tatthāti pariyāyāhāro, nippariyāyāhāroti dvīsu āhāresu asaññabhave yadipi nippariyāyāhāro na labbhati, pariyāyāhāro pana labbhateva. Idāni tamevatthaṃ vitthārato dassetuṃ “anuppanne hi buddhe”tiādi vuttaṃ. Uppanne buddhe titthakaramatanissitānaṃ jhānabhāvanāya asijjhanato “anuppanne buddhe”ti vuttaṃ. Sāsanikā tādisaṃ jhānaṃ na nibbattentīti “titthāyatane pabbajitā”ti vuttaṃ. Titthiyā hi upapattiviseso vimuttisaññino saññāvirāgāvirāgesu ādīnavānisamsadassinova hutvā asaññasamāpattiṃ nibbattetvā akkhaṇabhūmiyaṃ uppajjanti, na sāsanikā. Vāyokasiṇe parikkammaṃ katvāti vāyokasiṇe paṭhamādīni tīṇi jhānāni nibbattetvā tatiyajjhāne ciṇṇavasī hutvā tato vuṭṭhāya catutthajjhānādhiḡamāya parikkammaṃ katvā. Tenevāha “catutthajjhānaṃ nibbattetvā”ti.

Kasmā panettha vāyokasiṇeyeva parikkammaṃ vuttanti? Vuccate, yatheva hi rūpapaṭibhāgabhūtesu kasiṇavisesesu rūpavibhāvanena rūpavirāgabhāvanāsaṅkhāto arūpasamāpattiviseso sacchikariyati, evaṃ aparibhāvataviggahatāya arūpapaṭibhāgabhūte kasiṇaviseso rūpavibhāvanena rūpavirāgabhāvanā saṅkhāto rūpasamāpattiviseso adhiḡamīyatīti. Ettha ca “saññā rogo, saññā gaṇḍo”tiādinā, “dhi cittaṃ, dhi vatetaṃ citta”ntiādinā ca nayena arūpappavattiyā ādīnavadassanena tadabhāve ca santapaṇītabhāvasanniṭṭhānena rūpasamāpattiyā abhisāṅkharānaṃ arūpavirāgabhāvanā. Rūpavirāgabhāvanā pana saddhiṃ upacārena arūpasamāpattiyo, tatthāpi visesena paṭhamāruppajjhānaṃ. Yadi evaṃ “paricchinnākāsakasiṇepī”ti vattabbaṃ, tassāpi arūpapaṭibhāgatā labbhatīti? Icchitamevettaṃ, kesañci avacanaṃ panettha pubbācariyehi aggahitabhāvena. Yathā hi rūpavirāgabhāvanā virajjanīyadhammābhāvamattena parinipphannā, virajjanīyadhammaparibhāsabhūte ca visayaviseso pātubhavati, evaṃ arūpavirāgabhāvanāpīti vuccamāne na koci virodho. Titthiyeheva pana tassā samāpattiyā paṭipajjitabbaṭāya tesañca visayapathe sūpanibandhanasseva tassa

jhānassa paṭipattito diṭṭhivantehi pubbācariyehi catuttheyeva bhūtakasiṇe arūpavirāgabhāvanāparikkammaṃ vuttanti daṭṭhabbaṃ. Kiñca vaṇṇakasiṇesu viya purimabhūtakasiṇattayepi vaṇṇappaṭicchāyāva paṇṇatti ārammaṇaṃ jhānassa lokavohārānurodheneva pavattito. Evañca katvā visuddhimagge pathavīkasiṇassa ādāsacandaṃḍalūpamavacanañca samatthitaṃ hoti, catutthaṃ pana bhūtakasiṇaṃ bhūtaappaṭicchāyameva jhānassa gocarabhāvaṃ gacchatīti tasseevaṃ arūpapaṭibhāgatā yuttāti vāyokasiṇeyeva parikkammaṃ vuttanti veditabbaṃ.

Dhīti jigucchanaṃthe nipāto, tasmā dhi cittanti cittaṃ jigucchāmi. Dhi vatetaṃ cittanti etaṃ mama cittaṃ jigucchitaṃ vata hotu. Vatāti sambhāvane. Tena jigucchanaṃ sambhāvento vadati. Nāmaṃti ca sambhāvane eva. Tena cittassa abhāvaṃ sambhāveti. Cittassa bhāvābhāvesu ādinavānisaṃse dassetuṃ “cittañhī”tiādi vuttaṃ. Khantiṃ ruciṃ uppādetvāti cittassa abhāvo eva sādhu suṭṭhūti imaṃ diṭṭhinijjhānakkhantiṃ tattha ca abhiruciṃ uppādetvā. Tathā bhāvitassa jhānassa ṭhitibhāgiyabhāvappattiyā aparihīnajiṇhānā. Tiṭṭhāyatane pabbajitasseva tathā jhānabhāvanā hotīti āha “manussaloke”ti. Paṇihito ahoṣīti maraṇassa āsannakāle ṭhapito ahoṣi. Yadi ṭhānādinā ākārena nibbatteyya kammabalena, yāva bheda tenevākārena tiṭṭheyyāti āha “tena iriyāpathenā”tiādi. Evarūpānampīti evaṃ acetanānampi. Pi-saddena pageva sacetanānanti dasseti. Kathaṃ pana acetanānaṃ nesaṃ paccayāhārassa upakappananti codanaṃ sandhāya tattha nidassanaṃ dassento “yathā”tiādimāha. Tena na kevalamāgamoyeva, ayamettha yuttīti dasseti. Tāva tiṭṭhantīti ukkaṃsato pañca mahākappasatāni tiṭṭhanti.

Ye uṭṭhānavīriyena divasaṃ vītināmetvā tassa nissandaphalamattaṃ kiñcideva labhitvā jīvikaṃ kappenti, te uṭṭhānaphalūpajīvino. Ye pana attano puññaphalameva upajīvanti, te puññaphalūpajīvino. Nerayikānaṃ pana neva uṭṭhānavīriyavasena jīvikakappaṇaṃ, puññaphalassa pana lesopi natthīti vuttaṃ “ye pana nerayikā...pe... jīvīti vuttā”ti. Paṭisandhivīññāṇassa āharaṇena manosañcetanā āhāroti vuttā, na yassa kassaci phalassāti adhippāyena “kiṃ pañca āhārā atthī”ti codeti. Ācariyo nipariyāyāhāre adhippete “siyā tava codanā avasarā, sā pana ettha anavasarā”ti ca dassento “pañca, na pañcāti idaṃ na vattabba”nti vatvā pariyāyāhārasseva panettha adhippetabhāvaṃ dassento “nanu paccayo āhāro”ti vuttameta”nti āha. Tasmāti yassa kassaci paccayassa āhāroti icchitattā. Idāni vuttamevatthaṃ pāḷiyā samatthento “yaṃ sandhāyā”tiādimāha.

Mukhyāhāravasenaṃ nerayikānaṃ āhāraṭṭhitikataṃ dassetuṃ “kabalīkārāhāraṃ...pe... sādhetī”ti vuttaṃ. Yadi evaṃ nerayikā sukhappaṭisaṃvedinopi hontīti? Noti dassetuṃ “kheḷo hī”tiādi vuttaṃ. Tayoti tayo arūpāhārā kabalīkārāhārassa abhāvato. Avasesānanti asaññasattehi avasesānaṃ kāmabhavādīsu nibbattasattānaṃ. Paccayāhāro hi sabbesaṃ sādharāṇoti.

Paṭhamamahāpañhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8-9. Dutiyamahāpañhasuttādivaṇṇanā

28-29. Atṭhame evaṃnāmakeṭi kajaṅgalāti evaṃ itthilīṅgavasena laddhanāmake majjhimappadesassa mariyādabhūte nagare. “Nigame”tipi vadanti, “niculavane”tipi vadanti. Niculaṃ nāma ekā rukkhajāti, “nīparukkho”tipi vadanti. Tena sañchanno mahāvanasaṅḍo, tattha viharatīti attho. Hetunā nāyenaṭi ca heṭṭhā vuttameva. Nanu ca “eso ceva tassa attho”ti kasmā vuttaṃ. Bhagavatā hi cattāroṭiādi pañhabyākaraṇā

cattāro āhārā, pañcupādānakkhandhā, cha ajjhakkāni āyatanāni, satta viññāṇaṭṭhitiyo, aṭṭha lokadhammā dassitā. Bhikkhuniyā pana cattāro satipaṭṭhānā, pañcindriyāni, cha nissāraṇīyā dhātuyo, satta bojjhaṅgā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggoti dassitadhammā aññoyevattho bhikkhuniyā dassitoti codanaṃ sandhāyāha “kiñcāpi”tiādi. Navame natthi vattabbaṃ.

Dutiyamahāpañhasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Dutiyakosalasuttavaṇṇanā

30. Dasame uggantvā yujjhati etāyāti uyyodhikā, satthappahārehi yujjhitassetam adhivacanaṃ. Uggantvā yujjhanaṃ vā uyyodhiko, satthappahāro. Tenāha “yuddhato nivatto”ti. Upassutivasena yujjhitabbākāraṃ ñatvāti jetavane kira dattatthero dhanuggahatissattheroti dve mahallakattherā vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti. Tesu dhanuggahatissatthero pacchimayāme pabujjhitvā utṭhāya nisinno dattattheraṃ āmantetvā “ayaṃ te mahodaro kosalo bhuttabhattameva pūtiṃ karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti, parājītotveva vadāpeti”ti vatvā tena “kiṃ pana kātuma vaṭṭati”ti vutte - “bhante, yuddho nāma padumabyūho cakkabyūho sakaṭabyūhoti tayo byūhā honti, ajātasattuma gaṇhitukāmena asukasmīṃ nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu manusse ṭhapetvā purato dubbalaṃ dassetvā pabbatantaraṃ pavittṭhabhāvaṃ jānitvā pavittṭhamaggaṃ rundhitvā purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu vaggitvā naditvā jālapakkhittamacchaṃ viya katvā sakkā gahetu”nti. Tasmīṃ khaṇe “bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā”ti rañño pesitacarapurisā taṃ sutvā rañño ārocesuṃ. Taṃ sutvā rājā saṅgāmaḥheriṃ paharāpetvā gantvā sakaṭabyūhaṃ katvā ajātasattuma jīvaggāhaṃ gaṇhi. Tena vuttaṃ “upassutivase...pe... ajātasattuma gaṇhi”ti.

Doṇapākanti doṇataṇḍulānaṃ pakkabhattaṃ. Doṇanti catunālīkānametamadhivacanaṃ. Manujassāti sattassa. Tanukassāti tanukā appikā assa puggalassa, bhuttaṭṭhāyā visabhāgavedanā na honti. Saṇikanti mandaṃ mudukaṃ, aparissayamevāti attho. Jīratīti paribhuttāhāro paccati. Āyu pālayanti nirogo avedano jīvitaṃ rakkhanto. Atha vā saṇikaṃ jīratīti so bhojane mattaṇṇū puggalo parimitāhāratāya saṇikaṃ cirena jīrati jaraṃ pāpuṇāti jīvitaṃ pālayanto.

Imaṃ ovādaṃ adāsīti ekasmīṃ kira samaye rājā taṇḍuladoṇassa odanaṃ tadupiyena sūpabyañjanaṃ bhuñjati. So ekadivasam bhuttaṭṭhāro bhattasammadaṃ avinodetvā satthu santikaṃ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhuyyamānopi lahukaṃ nipajjituṃ asakkonto ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ satthā āha “kiṃ, mahārāja, avissamitvāva āgatosi”ti. Āma, bhante, bhuttakālato paṭṭhāya me mahādukkhaṃ hotīti. Atha naṃ satthā, “mahārāja, atibahubhojīnaṃ etaṃ dukkhaṃ hoti”ti vatvā -

“Middhī yadā hoti mahagghaso ca,
Niddāyitā samparivattasāyī;
Mahāvarāhova nivāpapaṭṭho,
Punappunaṃ gabbhamupeti mando”ti. -

Imāya gāthāya ovaditvā, “mahārāja, bhojanaṃ nāma mattāya bhuñjituṃ vaṭṭati, mattabhojino hi sukhaṃ hoti”ti uttaripi puna ovadanto “manujassa sadā satīmato”ti imaṃ gāthamāha.

Rājā pana gātham uggaṇhitum nāsakkhi, samīpe ʘhitam pana bhāgineyyam sudassanam nāma māṇavam “imaṃ gātham uggaṇha tātā”ti āha. So tam gātham uggaṇhitvā “kiṃ karomi, bhante”ti satthāraṃ pucchi. Atha naṃ satthā āha, “māṇava, imaṃ gātham naṭo viya pattapattatṭhāne mā avaca, rañño pātarāsaṃ bhuñjanaṭṭhāne ʘatvā paṭhamapiṇḍādisupi avatvā avasāne piṇḍe gahite vadeyyāsi, rājā sutvā bhattapiṇḍam chaḍḍessati. Atha rañño hatthesu dhotesu pātim apanetvā sitthāni gaṇetvā tadupiyam byañjanam ṇatvā punadivase tāvatake taṇḍule hāreyyāsi. Pātarāse ca vatvā sāyamāse mā vadeyyāsi”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā tam divasaṃ rañño pātarāsaṃ bhutvā gatattā sāyamāse bhagavato anusitṭhiniyāmena gātham abhāsi. Rājā dasabalassa vacanam saritvā bhattapiṇḍam pātiyaṃyeva chaḍḍesi. Rañño hatthesu dhotesu pātim apanetvā sitthāni gaṇetvā punadivase tattake taṇḍule harimsu, sopi māṇavo divase divase tathāgatassa santikaṃ gacchati. Dasabalassa vissāsiko ahosi. Atha naṃ ekadivasaṃ pucchi “rājā kittakaṃ bhuñjati”ti? So “nāḷikodana”nti āha. Vaṭṭissati ettāvatā purisabhāgo esa, ito paṭṭhāya gātham mā vadīti. Rājā tatheva saṇṭhāsi. Tena vuttam “nāḷikodanaparamatāya saṇṭhāsī”ti. Rattaññutāya vaḍḍhitam sīlam assa atthīti vaḍḍhitasīlo. Apothujjanikehi sīlehīti catupārisuddhisīlehi sīlam ariyaṃ suddham. Tena vuttam “ariyasīlo”ti. Tadekaṃ anavajjaṭṭhena kusalam. Tena vuttam “kusalasīlo”ti.

Dutiyakosalasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Mahāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Upālivaggo

1. Upālisuttavaṇṇanā

31. Catutthassa paṭhame atthavaseti vuddhivisesse, sikkhāpadapaññattihetu adhigamaṇīye hitaviseseti attho. Atthoyeva vā atthavaso, dasa atthe dasa kāraṇānīti vuttam hoti. Atha vā attho phalam tadadhīnavuttitāya vaso etassāti atthavaso, hetūti evampettha attho daṭṭhabbo. “Ye mama sotabbaṃ saddahātabbaṃ maññissanti, tesam tam assa dīgharattaṃ hitāya sukhāyā”ti vuttattā “yo ca tathāgatassa vacanam sampaṭicchati, tassa tam dīgharattaṃ hitāya sukhāya samvattati”ti vuttam. Asampaṭicchane ādīnavanti bhaddālisutte viya asampaṭicchane ādīnavam dassetvā. Sukhavihārābhāve sahaḷivamānassa abhāvato sahaḷivitāpi sukhavihārova vutto. Sukhavihāro nāma catunnam iriyāpathavihārānam phāsutā.

Maṅkutanti nittejatham. Dhammenātiādīsu dhammoti bhūtam vatthu. Vinayoti codanā ceva sāraṇā ca. Satthusāsananti ṇattisampadā ceva anussāvanasampadā ca.

Piyasīlānanti sikkhākāmānam. Tesañhi sīlam piyaṃ hoti. Tenevāha “sikkhāttayapāripūriyā ghaṭamānā”ti. Sandiddhamanāti saṃsayam āpajjamaṇā. Ubbaḷhā hontīti pīlītā honti. Saṅghakammānīti satipi uposathapavāraṇānam saṅghakammabhāve gobalībaddaṇāyena uposatham pavāraṇaṇca ʘapetvā upasampadādisesasaṅghakammānam gahaṇam veditabbaṃ. Samaggānam bhāvo sāmaggī.

“Nāham, cunda, diṭṭhadhammikānaṃyeva āsavānam saṃvarāya dhammaṃ desemī”ti ettha vivādamūlabhūtā kilesā āsavāti āgatā.

“Yena devūpapatyassa, gandhabbo vā vihaṅgamo;

Yakkhattaṃ yena gaccheyyaṃ, manussattañca abbaje;
Te mayhaṃ āsavā khīṇā, viddhastā vinaḷīkatā'ti. -

Ettha tebhūmakam kammaṃ avasesā ca akusalā dhammā. Idha pana parūpavādavipparisāravadhabandhādayo ceva apāyadukkhabhūtā ca nānappakārā upaddavā āsavāti āha “asaṃvare t̥hiteṇa tasmīṃyeva attabhāve pattabbā”tiādi. Yadi hi bhagavā sikkhāpadaṃ na ca paññapeyya, tato asaddhammapparisēvanaadinādānapāṇātipātādiḥetu ye uppajjeyyūṃ parūpavādādayo diṭṭhadhammikā nānappakārā anattā, ye ca tannimittameva nirayādīsu nibbattassa pañcavidhabandhanakammakāraṇādivasena mahādukkhānubhavanappakārā anattā, te sandhāya idaṃ vuttaṃ “diṭṭhadhammikānaṃ āsavānaṃ saṃvarāya saṃparāyikānaṃ āsavānaṃ paṭighātāyā”ti. Diṭṭhadhammo vuccati paccakkho attabhāvo, tattha bhavā diṭṭhadhammikā. Tena vuttaṃ “tasmīṃyeva attabhāve pattabbā”ti. Sammukhā garahanaṃ akitti, parammukhā garahanaṃ ayaso. Atha vā sammukhā parammukhā garahanaṃ akitti, parivārahāni ayasoti veditabbaṃ. Āgamanamaggathakanāyāti āgamanadvārapidahanattāya. Samparetabbato pecca gantabbato saṃparāyo, paralokoti āha “saṃparāye narakādīsū”ti.

Methunādīni rajjanattānāni. Pāṇātipātādīni dussanattānāni.

Saṃvaravinayoti sīlasaṃvaro, satisaṃvaro, ñāṇasaṃvaro, khantisaṃvaro, vīriyasaṃvaroti pañcavidho saṃvaro. Yathāsakaṃ saṃvaritabbānaṃ vinetabbānañca kāyaduccaritādīnaṃ saṃvaraṇato saṃvaro, vinayanato vinayoti vuccati. Pahānavinayoti tadaṅgappahānaṃ vikkambhanappahānaṃ, samucchēdappahānaṃ, paṭipassaddhippahānaṃ, nissaraṇappahānanti pañcavidhaṃ pahānaṃ yasmā cāgaṭṭhena pahānaṃ, vinayaṭṭhena vinayo, tasmā “pahānavinayo”ti vuccati. Samathavinayoti satta adhikaraṇasamathā. Paññattivinayoti sikkhāpadameva. Sikkhāpadapaññattiyā hi vijjamaṇāya eva sikkhāpadasambhavato paññattivinayopi sikkhāpadapaññattiyā anuggahito hoti. Sesamettha vuttatthameva.

Upālisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Upālivaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Akkosavaggo

1-8. Vivādasuttādivaṇṇanā

41-48. Pañcamassa paṭhamādīni uttānatthāni. Chaṭṭhe khaṇabhaṅguratāya na niccā na dhuvāti aniccā. Tato eva paṇḍitehi na iccā na upagantabbātipi aniccā. Svāyaṃ nesaṃ aniccaṭṭho udayavayaparicchinnaṭṭhāya veditabboti āha “hutvā abhāvino”ti, uppajjitvā vinassakāti attho. Sārarahitāti niccasāradhuvasāraattasāravirahitā. Musāti viṣaṃvādanaṭṭhena musā, ekaṃsena asubhādisabhāvā te bālānaṃ subhādibhāvena upaṭṭhahanti, subhādiggahaṇassa paccayabhāvena satte viṣaṃvādentī. Tenāha “niccasubhasukhā viyā”tiādi. Na passanasabhāvāti khaṇapabhaṅguratāittarapaccupaṭṭhānatāya dissamānā viya hutvā adassanapakatīkā. Ete hi khettaṃ viya vatthu viya hiraññasuvaṇṇaṃ viya ca paññāyitvāpi katipāheneva supinake diṭṭhā viya na paññāyanti. Sattamaṭṭhamāni suviññeyyāni.

9-10. Sarīraṭṭhadhammasuttādivaṇṇanā

49-50. Navame punabbhavadānaṃ punabbhavo uttarapadalopena, punabbhavo sīlamassāti ponobhaviko, punabbhavadāyakoti attho. Tenāha “punabbhavanibbattako”ti. Bhavaśaṅkharaṇakammanti punabbhavanibbattanakakammaṃ. Dasame natthi vattabbaṃ.

Sarīraṭṭhadhammasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

Akkosavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamapaṇṇāsakaṃ niṭṭhitaṃ.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 4. The Collection of the Numerical Discourses - Subcommentaries. 10. Subcommentary on the Book of the Tens. 1. The First Fifty Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org